

Etika v sociální antropologii: Křehké rámce

V posledních letech je možné pozorovat několik podstatných trendů, které otevírají prostor pro reflexi etické praxe v antropologii. Interakce antropologů se státní mocí v zemích visegrádské čtyřky či v Turecku poukazují na křehké rámce, ve kterých se naše disciplína pohybuje. Vzdůstá mezinárodní mobilizace a solidarita napříč institucemi. Ve zranitelné pozici se nachází i řada mladších akademiků a vědeckých pracovníků, jež mj. vykonávají práci na základě krátkodobých kontraktů. Zároveň dochází k institucionalizaci etiky v rámci etických komisí, které mají za cíl posuzovat výzkumné projekty a jež na svých fakultách povinně zavedla například Univerzita Karlova. Na různých fakultách probíhal mezioborový proces vyjednávání odlišně a vznikly tak komise s rozdílnými cíli a pravomocemi. Druhý workshop CASA se tedy bude věnovat těmto třem hlavním tématům - etickým aspektům interakce antropologů se státní mocí, prekarizaci akademických pracovníků a etickým komisím.

Čas: sobota 21. 3. 2020, 9:45 - 17:30

Místo konání: Etnologický ústav Akademie věd České republiky, budova C, 3. patro, Horní sál (Na Florenci 3, 110 00, Praha 1)

Pořadatel: Česká asociace pro sociální antropologii, Etnologický ústav Akademie věd České republiky, v. v. i.

Organizační tým: Hana Synková, Hedvika Novotná, Markéta Slavková

Uzávěrka registrace „pasivních“ účastníků (počet míst omezen): 15. 3. 2020

Přihlášení přes online formulář:

https://drive.google.com/open?id=1t8v1sFzbD_Ej9NeNvOPT4r823cvGfv8D6n-DU4ntdlc

Případné dotazy: ethics.casa@gmail.com

Program workshopu:

9:45 - 10:00	Úvodní slovo
10:00 - 11:30	Ethical Aspects of Interaction with State Power
11:30 - 11:45	Přestávka
11:45 - 13:00	Etnografie na hraně
13:00 - 14:00	Oběd
14:00 - 15:15	Akademická prekarita v stredoeurópskej podobe: Ako jej kolektívne čeliť
15:15 - 15:30	Přestávka
15:30 - 16:30	Zavádění etických komisí na univerzitách
16:30 - 16:45	Přestávka
16:45 - 17:30	Revize etických směrnic CASA

Podrobně:

9:45 - 10:00 Úvodní slovo

10:00 - 11:30 Ethical Aspects of Interaction with State Power

Pořádá/Panel convenor: Markéta Slavková, Etnologický ústav AV ČR

Vyzvaný panel/ Invited panel

The last decade has seen multiple attempts by various state power structures to restrain academic freedom. In some of these cases, restrictions were put into the practice, and in the worst cases they led even to the direct persecution of academic workers, as has been happening, for example, in recent years in Turkey. The international academic community has criticized the mass “freezing” of academic workers' passports and their subsequent dismissal from employment, after which many of them faced even arrest, under the rule of R. T. Erdoğan.

The restriction of academic freedom resulting from various administrative, organizational and economic changes has in recent years been observed in the countries of V4, in particular in Hungary and Poland. The common feature of these very different cases is that the changes resulted in a situation where the possibilities for practicing the discipline of social anthropology and carrying out ethnographic fieldwork are considerably limited, and certain types of research are simply impossible. These events open a whole range of pressing questions regarding the protection of academic freedom. They also call for reflection on the ethical practice in anthropology.

Panelists:

Hungary

Andrea Pető, Department of Gender Studies at Central European University, Budapest, Hungary (Skype entry)

Poland

Marcin Brocki, Institute of Ethnology and Cultural Anthropology of the Jagiellonian University, Krakow, Poland

Turkey

Joe Grim Feinberg, Institute of Philosophy of the Czech Academy of Sciences (organiser)

Lucia Najšlová, UPCES CERGE-EI, Charles University

Siyaves Azeri, Signatory of the Academics for Peace Petition, Turkey, Université de Lorraine, Nancy, France (Skype entry)

11:30 - 11:45 Přestávka

11:45 - 13:00 **Etnografie na hraně**

Pořádá: Yasar Abu Ghosh, FHS UK

Otevřený panel

Kauza kanadsko-českého antropologa Davida Scheffela nás nutí se zamyslet nad tím, do jaké míry si jako praktikové kvalitativního sociálně-vědního výzkumu umíme poradit s hraničními situacemi. Jak reagovat na případy, kdy jsou naši kolegové nebo kolegyně obviněni z nezákonnosti nebo neetičnosti v souvislosti s děláním výzkumu? Přesněji řečeno, jak reagovat tak, aby to neodráželo jen naši lojalitu k oboru a kolegům, ale aby to rovněž vedlo k přehodnocení našich postupů v dosud neznámých souvislostech? Hraniční situace přitom nejsou pro etnografický výzkum, ve kterém je improvizace spíše normou než výjimkou, ničím neobvyklým. Tento panel vyzývá k příspěvkům, které by se těmito hraničními situacím věnovaly jako momentům metodologické reflexe.

Jan Grill, Universidad del Valle, Colombia (Skype vstup)

Navigace ostrých hran: etnografické reflexe

Tento příspěvek chce poskytnout několik úvah o etických rozporech, které vznikají okolo ostrých hran a šedých zón etnografického výzkumu. Opírá se o zkušenosti z etnografického výzkumu mezi českými a slovenskými Romy na Slovensku a ve Velké Británii a z aktuálního výzkumu v Kolumbii. Zajímají mě implikace různých modalit „hran“ pro výzkumnou metodologii a etiku. Ptám se, jak může antropolog nebo antropoložka proplouvat mezi nejednoznačnými poli vztahů a rozpornými etickými odpověďmi. Tyto otázky také odkazují k tomu, jaké konkrétní dispozice antropolog nebo antropoložka ztělesňuje před terénním výzkumem a jak se tyto

uzpůsobují následnými setkáními v terénu a získáváním praktických znalostí o hraničních situacích.

Tereza Virtová, FHS UK
Za hranu etnografie a zase zpátky

Příspěvek vychází z článku, který autorka napsala se školitelkou a výzkumnou účastnicí a který se zabývá etikou výzkumu tovární práce, na kterém všechny tři participovaly. Autorka bude prezentovat dilemata, která výzkum (zpočátku vedený v utajení) doprovázela, a problematizovat klíčové standardy profesní etické praxe (např. informovaný souhlas). Dochází k závěru, že institucionalizované postupy slouží spíše k ochraně výzkumníků před nutností vystavit se nejistotám terénu než k řešení eticky nejednoznačných situací.

Václav Walach, Katedra antropologie FF ZČU
Hrany ulice: plusy a minusy přiznaného výzkumu?

Příspěvek se pokouší zhodnotit etnografický výzkum v jedné sociálně vyloučené lokalitě, kam se autor opakovaně vracel v letech 2010 až 2014, ve světle institutu informovaného souhlasu. Inspirován debatami o výzkumné etice v antropologii a kriminologii, autor v příspěvku poukazuje na význam sdílení informací o výzkumníkově osobnosti a výzkumné praxi při vytváření a interpretaci dat. Konkrétně ukazuje, že přiznání výzkumu ve vztahu k lidem, v jejichž sousedství probíhá zúčastněné pozorování, může být důležitým nástrojem vyjednávání sociálních vztahů a získávání informací od různých aktérů, definovaných dle jejich pozice v lokálních symbolických hierarchiích. Především se ale příspěvek vztahuje k autorově výzkumu mezi lidmi, kteří se zapojují do tzv. pouličního pole. V tomto kontextu autor reflektuje přesvědčení, že přiznání výzkumu vede obecně k menšímu objemu dat, než kolik by bylo získáno při nepřiznaném výzkumu.

13:00 - 14:00 Oběd

14:00 - 15:15 **Akademická prekarita v stredoeurópskej podobe: Ako jej kolektívne čelit'**

Pořádají: Martin Fotta & Tereza Stöckelová

Sondážní diskuze v plénu s vyzvanými uvozujícími příspěvky

Pojem prekarizácie sa v súčasnom výzkume nielen akademickej práce využíva ako analytický nástroj, ktorým sa označuje na jednej strane neistota a nestabilita zamestnania a zároveň sociálne dôsledky „života bez prísľubu stability“ (Tsing 2015) a narušovania normatívnych očakávaní. Aj keď práca so zmluvou na dobu neurčitú ostáva pre mnohých akademikov a akademičky aspiračnou normou, v skutočnosti ich väčšinou čakajú roky neistoty a život od zmluvy ku zmluve často bez prísľubu stáleho zamestnania.

V posledných rokoch sa téma prekarizácie akademickej práce stáva predmetom diskusie a štúdií spoločenských vied (viď napr. posledné číslo *Social Anthropology/*

Anthropologie Sociale z decembra 2019 k 'Politics of Precarity'). Najpodrobnejšie poznatky máme však zo západoeurópskeho (prípadne severoamerického) kontextu, kde sa prekarizácia vníma ako odklon od už internalizovanej normy. Oveľa menej systematicky je táto téma reflektovaná z pohľadu Strednej Európy (kde sú dnešné problémy vo vysokoškolskom vzdelávaní najčastejšie stále spájané s nedokončenou transformáciou k pomyselnej západnej norme). Aj keď mnohé javy - tlak na výkon a flexibilita, krátkodobé zmluvy, tlak na externé granty - sú podobné naprieč regiónmi, iné - reťazenie krátkodobých zmluv na jednom pracovisku, platy pod národným priemerom aj medianom, nedôvera v odbory, dopady na rodinný život - môžu byť naopak špecifické pre stredo európske krajiny.

Cieľom tejto sondážnej diskusie je preto otvoriť debatu o tom, ako neistota prevládajúca na akademickom trhu formuje sociálne vedy v Českej Republike a v Strednej Európe a aký má dopad na pracovný ethos a na kvalitu pracovného prostredia. Naším cieľom nie je iba „kritická diskusia“, ale formulovanie možných krokov kolektívnej akcie a profesných opatrení, ako prekarizácii efektívne zamedzovať a čeliť.

Vstupní příspěvky do diskuze:

Kateřina Cidlinská, Česká asociace doktorandek a doktorandů
Prekarita jako překážka rozvoje vědecké identity a ambicí

Martin Fotta, Goethe University Frankfurt & PrecAnthro Collective
Prekarizácia v strednej Európe podľa prieskumu medzi členmi a členkami EASA z roku 2018

Kateřina Zábřodská, Psychologický ústav AV ČR
Psychologické souvislosti prekarity

Moderace: Tereza Stöckelová, Sociologický ústav AV ČR a FHS UK

15:15 - 15:30 Přestávka

15:30 - 16:30 **Zavádění etických komisí na univerzitách**

Pořádají: Magdaléna Šťovíčková Jantulová & Petra Ezzeddine, FHS UK

Kulatý stůl s diskuzí v plénu

V poslední době na českých univerzitách, konkrétně pak na fakultách zaměřených na sociální a humanitní vědy, začínají vznikat etické komise a my výzkumníci/ výzkumnice jsme vyzýváni k participaci na jejich činnosti. Naše osobní zkušenosti z činnosti etické komise jsou však zatím spíše omezené. Rády bychom proto zorganizovaly kulatý stůl, ke kterému bychom pozvaly výzkumníky a výzkumnice, kteří/é se již ve své výzkumné praxi setkali/y s činností etické komise (ať již v roli těch, kteří předkládali/y etické komisi nějaký projekt či byli/y/jsou členy takovéto komise). Cílem tohoto setkání by mělo být sdílení zkušeností s cílem promýšlet pravidla a způsoby fungování vznikajících etických komisí v ČR tak, aby komise na

jedné straně plnily své poslání, na druhé straně se pokusit o to, aby jejich zřízení nevedlo např. k ještě větší byrokratizaci vědy či nemožnosti realizovat určitý typ výzkumů, tak jak jsou známy případy ze zahraničních univerzit, se kterými se setkáváme v odborných časopisech.

16:30 - 16:45 Přestávka

16:45 - 17:30 Revize etických směrnic CASA

Pořádají: CASA a organizační tým workshopu

Moderovaná diskuze

V roce 2019 proběhlo online připomínkování kodexu CASA. Vybíráme z něj několik návrhů k diskusi.

**Změna programu vyhrazena.*

ČESKÁ ASOCIACE PRO SOCIÁLNÍ ANTROPOLOGII

Institute of Ethnology
Czech Academy of Sciences

